

de Theaterschool
Amsterdam School of the Arts

HALF 6

Column door Vincent van den Berg, 8 oktober 2013, de Theaterschool

We hebben nieuwe vormen nodig, roept Kostja in Tsjechov's Meeuw.
Ik zag de voorstelling onlangs gespeeld door Toneelgroep Amsterdam.

Ik hou van voorstellingen die expliciet over toneel gaan.
Ik hou van toneel als je ziet of ervaart dat het gaat over het maken van toneel.
Ik hou niet van voorstellingen die dat vermijden of doen alsof dat niet zo is.
Elk schilderij gaat over schilderen, zo simpel is het volgens mij als leek.

Die avond van de Meeuw wordt dat een tijd lang heel goed volgehouden.
Hans Kesting lijkt elk bedrijf voordat het gaat beginnen, eerst aan te kondigen, maar bij het derde en vierde bedrijf houdt hij daar ineens mee op.
Ik vraag me af waarom dit zo is? Die aankondigingen waren namelijk goed.

Hij vertelde waar het verhaal zich afspeelde, en dat ze maar weinig nodig hadden om het te vertellen. Dat het decor niet veel meer was dan een houten vloer. Dat -tweede bedrijf inmiddels- links het huis was, en tegenover hen, dus daar waar wij zaten in de zaal, het meer. Dat het meer helemaal vol zat met vis, en dat hij wist hoe hij die het best kon vangen. Dat deed hij goed. Hij deed het met niks, zoals ze hadden aangekondigd, hij gaf ons de nodige informatie om het verhaal te kunnen volgen, maar hij benadrukte bovenal wat zijn rol is als toneelspeler en wat onze rol is in de zaal.
Wij zijn de vissen die zich graag door de toneelspelers willen laten vangen en daar waren we in grote getale voor naartoe gekomen.

HALF 6

Maar dan, hij heeft dit alles nog maar nauwelijks gezegd, of hij pakt een hengel uit, gaat op een krukje zitten en gooit z'n dobber voor de eerste rij op de vloer. Vanaf dan gaat er het een en ander mis in mijn ogen.

Door die stomme hengel uit te gooien maakt hij de beeldspraak over toneel en volle zalen kapot (het stuk gaat o.a. over succes en wel of niet begrepen worden als kunstenaar) en z'n pleidooi voor de verbeelding ook.

Waarom deed hij dat? Ik denk eigenlijk om zich een houding te geven. Hij moest pas een heleboel scènes later op. Ineens zie je een toneelspeler die om de tijd te vullen grijpt naar dat stomme doen alsof, want iedereen weet dat er geen vis zit voor aan de eerste rij. Wat had hij dan moeten doen?

Hij had misschien nog een act kunnen maken met die hengel (het was een werphengel) om iemand op de achterste rij aan de haak te slaan, maar dat zou waarschijnlijk ook wel een beetje flauw zijn geweest.

Nee, het beste had hij niets gedaan. Hij had het beste helemaal geen houding aangenomen, het met niets of zo weinig mogelijk blijven doen, zoals ze hadden gezegd. Gewoon alleen de zaal ingekeken, of niet eens voor mijn part, tot de scène met Nina zou komen; want dat is het waarmee hij ons vangt, met die wonderlijke scène. Niet met een hengel!

Later komen er ineens ook vakken met deuren in beeld. Nog niet echt een heel decor, slechts een referentie daaraan, maar ook eigenlijk niet nodig. Maar vooral; met het langzaamaan toch enigszins dichtmetselen van de avond die zo openbaar begon, wint uitbeelding het van suggestie, wint het drama het van de constructie, en krijgt het verhaal de overhand.

de Theaterschool
Amsterdam School of the Arts

HALF 6

Blijkbaar worden wij als toeschouwers geacht ons daardoor mee te laten slepen, mee te leven met de personages, en daar zijn waarschijnlijk die aankondigingen een belemmering voor gebleken, stel ik me zo voor.

Ik zie ze op een middag allemaal in het repetitielokaal zitten, en besluiten; vanaf het derde bedrijf is het beter als het verhaal zelf zijn werk doet. Maar ik wil het verhaal helemaal niet zijn werk zien doen. Ik wil de toneelspelers zien werken. Ik vind dat ze consequent moeten zijn, en moeten volhouden waarmee ze zijn begonnen. Ik ben benieuwd hoe ze zichzelf daaruit weten te draaien. Voor mijn part draaien ze zich klem. Het zijn de toneelspelers waarmee ik me identificeer. En dat zeg ik denk ik niet alleen omdat ik zelf toneelspeler ben, ik zeg dat omdat ik denk dat dat zo werkt, ook al zal niet elke willekeurige toeschouwer dat beseffen. Het is wat Eelco Smits daar doet, of Hans Kesting, wat mij boeit, niet Kostja of Trigorin.

Het verhaal is maar het voertuig, en de emotie is een bijzaak, die krijg je erbij kado, in meer of mindere mate, of niet of nauwelijks, maar daar gaat het volgens mij niet echt om. Het gaat erom dat het vertellen zélf de kunst is. Het drama zit in de verhouding van de kunstenaar -de toneelspeler in dit geval- tot zijn onderwerp. De stap op het toneel is het drama, de poging om iets hardop te formuleren is dat ook.